

УДК 159.923.3:159.92-053.8

[https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series12.2026.29\(74\).01](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series12.2026.29(74).01)

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ АЛЬТРУЇСТИЧНОЮ СПРЯМОВАНІСТЮ ОСОБИСТОСТІ ТА ЧИННИКАМИ ЇЇ РОЗВИТКУ В РАНЬОМУ ДОРОСЛОМУ ВІЦІ

Михайло Бойченко

аспірант кафедри психології

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

01601, Україна, м. Київ, вул. Пирогова, 9

mindful.ua@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4962-3789>

Анотація

Статтю присвячено визначенню особливостей взаємозв'язку між альтруїстичною спрямованістю особистості та чинниками її розвитку в ранньому дорослому віці. Узагальнено результати теоретичного аналізу, а також попередніх наукових розвідок. Означено чинники формування альтруїстичної спрямованості й особливості їх прояву в особистостей раннього дорослого віку. Для реалізації мети та завдань дослідження було застосовано коефіцієнт кореляції Пірсона, що дозволило виявити й проінтерпретувати значущість визначених взаємозв'язків. Встановлено, що високий рівень альтруїстичної спрямованості особистості пов'язаний із підвищеною соціальною відповідальністю, розвиненою емпатією та готовністю допомагати іншим, а також із схильністю враховувати потреби й інтереси оточення під час прийняття моральних рішень. Особи з вираженою альтруїстичною орієнтацією прагнуть діяти відповідно до власних моральних принципів навіть у складних обставинах, орієнтуються на досягнення соціальної гармонії, підтримання справедливих взаємин у суспільстві та схвалюють необхідність дотримання соціальних норм і санкцій щодо їх порушення задля збереження суспільної справедливості. Виявлені значущі взаємозв'язки вказують на те, що альтруїстична спрямованість особистості раннього дорослого віку є не просто наслідком соціальної прийнятності або зовнішніх очікувань, а й базується на глибоких моральних переконаннях, які мотивують людину до дій, навіть, якщо ці дії можуть бути складними або небезпечними. Альтруїстично налаштовані люди схильні до більш високого рівня емпатійної турботи, що проявляється у глибшому переживанні за інших. Отримані дані свідчать, що особи раннього дорослого віку, які взяли участь у дослідженні, мають високий потенціал просоціальної взаємодії, спрямований на розвиток альтруїстичної поведінки, умовам реалізації якого й будуть присвячені подальші дослідження.

Ключові слова: соціальна відповідальність, соціальна справедливість, емпатійна турбота, моральні рішення, моральні переконання, просоціальна взаємодія, альтруїстична поведінка.

Вступ

Актуальність дослідження зумовлена зростанням ролі просоціальних цінностей і поведінкових установок у сучасному суспільстві, що переживає складні соціальні трансформації, зокрема в умовах воєнного часу. У таких обставинах особливої ваги набувають прояви альтруїзму, взаємодопомоги, соціальної відповідальності та емпатії, які сприяють підтриманню соціальної згуртованості й психологічної стійкості суспільства. Ранній дорослий вік є важливим етапом становлення особистості, у межах якого формуються

ціннісні орієнтації, моральні переконання та моделі соціальної поведінки. Водночас, недостатньо дослідженими залишаються психологічні чинники, що визначають розвиток альтруїстичної спрямованості особистості саме в цей період, а також особливості їх взаємозв'язку.

У зв'язку з цим вивчення взаємозв'язку між альтруїстичною спрямованістю особистості та чинниками її розвитку в ранньому дорослому віці є важливим як з теоретичної, так і з практичної точки зору, оскільки сприяє поглибленню розуміння механізмів формування просоціальної поведінки та може бути використане у психологічній практиці, освітніх і соціально-психологічних програмах розвитку особистості.

На сьогодні, існує цілий ряд емпіричних досліджень, що стосуються різних проявів альтруїзму у дорослих. Серед тих, що частково стосуються розглянутої нами проблематики можна, передусім, віднести дослідження: особливостей проведення емпіричних досліджень з проблеми психологічних проявів альтруїзму у студентів (Борінштейн, 2025); крос-культурних експериментальних досліджень спорідненості та альтруїзму (Madsen, Tunney & Fieldman, 2007 та ін.); вимірювання просоціальності особистості (Penner, Fritzsche & Craiger, 1995 та ін.); самооцінки альтруїзму особистості та її індивідуальних характеристик (Rushton, Chrisjohn & Fekken, 1981); щодо побудови шкал альтруїстичної поведінки (Windmann, Binder & Schultze, 2021).

У попередніх наших дослідженнях (Бойченко, 2025) емпіричним шляхом було виявлено чинники розвитку альтруїстичної спрямованості та особливості їх прояву в особистості дорослого віку, що представлено у відповідній статті. За результатами проведеного дослідження визначено, що альтруїстична спрямованість особистості раннього дорослого віку формується, передусім, під впливом комплексу таких психологічних чинників: емоційний відгук (емпатія та емпатійна турбота), моральна мотивація (моральна мужність, надання допомоги, альтруїстичне покарання, моральна аргументація), соціальна відповідальність та соціальна орієнтація (на допомогу іншим та врахування суспільних інтересів).

Мета статті: визначити й проаналізувати особливості та значущість кореляційних взаємозв'язків між альтруїстичною спрямованістю особистості та чинниками її розвитку в ранньому дорослому віці.

Завдання дослідження: 1) провести кореляційний аналіз між показниками шкал діагностичних методик застосованих у дослідженні; 2) визначити й проінтерпретувати особливості та значущість кореляційних зв'язків між альтруїстичною спрямованістю особистості та чинниками її розвитку у ранньому дорослому віці.

Методи дослідження.

В рамках попередньо проведеного дослідження за допомогою гугл-форм (в он-лайн режимі) були використані психодіагностичні методики: методика «Вивчення спрямованості поведінки». (В. Смекал, М. Кучер); методика «Діагностика соціально-психологічних настанов особистості у сфері мотивацій і потреб». (О. Потьомкіна); методика «Альтруїстична особистість та шкала самозвіту про альтруїзм» (SRA) Дж. Філіпа Раштона, Роланда Девіса Крісджона і Г. Синтії Феккен; методика «Просоціальна батарея особистості» (PSB) Л. А. Пеннера; методика «Грані альтруїстичної поведінки» (FAB). методики «Шкала емоційного відгуку» (Діагностика емпатії) А. Меграбяна і Н. Епштейна.

У дослідженні взяло участь 176 осіб дорослого віку, з них 100 жіночої статі (56,82%) та 76 чоловічої (43,18%).

Використані методики дозволили нам всебічно оцінити психологічні особливості чинників, що впливають на розвиток альтруїстичної спрямованості особистості, від когнітивних аспектів до емоційних реакцій і соціальних настанов. Опис їх результатів представлено у попередній статті.

Результати та дискусії

З метою визначення кореляційних зв'язків між виявленими психологічними чинниками та альтруїстичною спрямованістю особистості дорослого віку була проведена математична обробка даних за критерієм Пірсона за допомогою програми jamovi. Результати проведеного кореляційного аналізу частково (на рівні найбільш значущих показників), представлені нижче у таблиці 1.

Таблиця 1

Кореляційний аналіз (коефіцієнт Пірсона) між шкалами усіх опитувальників (найбільш значущі показники) (N=176)

	CC	ВД	A	SRA	CB	ET	ПБ	ОД(	О	М	CPA	EI	HG	MC
ВД	0,335													
СЗ	0,552 ***	-0,54 ***												
SRA			0,433											
О				0,304 ***	0,226 **									
М				0,284 ***	0,298 ***		0,366 ***			0,417 ***				
CPA				0,42 ***	0,76 ***									
ET			0,364 ***	0,312 ***	0,5 ***	0,412 ***	0,397 ***		0,577 ***	0,692 ***				
К							-1 ***					- 0,397 ***		
HG			0,408 ***	0,376 ***					0,524 ***	0,244 **	0,416 ***	0,309 ***		
MC				0,331 ***							0,269 ***		0,371 ***	
PP				0,303 ***									0,357 ***	0,573 ***

	СС	ВД	А	SRA	СВ	ЕТ	ПБ	ОД	О	М	СРА	ЕІ	НГ	МС
Е				0,279 ***				0,273 ***						

Примітка: *** двосторонні кореляції значущі на $p < 0.001$;

Використані умовні позначення шкал: СС – спрямованість на себе, ВД – спрямованість на взаємодію, СЗ – спрямованість на завдання, А – альтруїзм-егоїзм, SRA – самозвіт про альтруїзм, СВ – соціальна відповідальність, ЕТ – емпатійна турбота, ПБ – перспективне бачення, ОД – особистий дистрес, О – моральна аргументація, орієнтована на інших, М – моральна аргументація, орієнтована на взаємні інтереси (М); СРА – самозвітний альтруїзм, ЕІ – емпатія, орієнтована на інших, К – корисність, НГ – надання допомоги, МС – моральна мужність, РР – альтруїстичне покарання; Е – емпатія.

У процесі проведеного аналізу, за всіма значущими показниками, було виявлено, що шкала «Спрямованості на себе» (СС) має обернений двосторонній значущий зв'язок із шкалою «Спрямованості на взаємодію» ($r = -0,335^{***}$). Такі результати можуть вказувати на те, що люди, які орієнтовані на себе, менше схильні до соціальних взаємодій і виконання завдань, орієнтованих на групу. Це може свідчити про їхню більшу автономію та індивідуалізм респондентів раннього дорослого віку.

У свою чергу, шкала «Спрямованості на взаємодію» (ВД) також демонструє негативну кореляцію зі «Спрямованістю на завдання» (СЗ) ($r = -0,54^{***}$). Ймовірно, за нашим уявленням, люди, які надають перевагу взаємодії з іншими, менше орієнтовані на виконання конкретних завдань. Така тенденція може бути пов'язана з їхньою потребою в соціальній підтримці та спілкуванні, що відволікає їх від завдань, які потребують індивідуальної концентрації.

Шкала «Альтруїзм-егоїзм» має прямий значущий зв'язок зі шкалою SRA (Самозвіт про альтруїзм) на рівні $r = 0,433^{***}$ при $p < 0,001$. Це вказує на те, що зростання альтруїстичних проявів, зафіксованих за шкалою «Альтруїзм-егоїзм», тісно пов'язане зі збільшенням самозвітного альтруїзму серед респондентів.

Нами було виявлено й прямий значущий взаємозв'язок на високому рівні статистичної значущості ($r = 0,364^{***}$ при $p < 0,001$) між шкалою «Альтруїзм-егоїзм» і шкалою «Моральна аргументація, орієнтована на інших» (О), а також із шкалою «Моральна аргументація, орієнтована на взаємні інтереси» (М) на рівні $r = 0,284^{***}$ при $p < 0,001$. Це може означати, що люди, які мають високий рівень альтруїзму, більшою мірою враховують потреби та інтереси інших у своїх моральних рішеннях. Вони, ймовірно, оцінюють ситуації з позиції того, як їхні дії вплинуть на інших, і прагнуть досягти взаємної вигоди або діяти в інтересах соціальної гармонії. Така спрямованість вказує на глибоке розуміння моральних принципів, що базуються на турботі про благополуччя інших і підтримці справедливих взаємовідносин у суспільстві.

Відзначено значущу позитивну кореляцію між шкалою «Альтруїзм-егоїзм» і шкалою СРА також на рівні $r = 0,420^{***}$ при $p < 0,001$, а також із «Емпатія, орієнтована на інших» - $r = 0,364^{***}$ при $p < 0,001$. Отримані результати доводять, що особи з високим рівнем альтруїзму не лише виявляють альтруїстичну поведінку, а й усвідомлюють її і готові

повідомляти про свої дії, спрямовані на допомогу іншим. Окрім того, їхня емпатія, орієнтована на інших, підсилює цю схильність, адже здатність відчувати та розуміти емоційний стан інших людей мотивує їх до більш частих і активних альтруїстичних вчинків.

Було відзначено значущу позитивну кореляцію між шкалами «Альтруїзм-егоїзм» та «Надання допомоги (HG) ($r=0,408^{***}$ при $p<0,001$). Цей результат вказує на те, що респонденти, які мають високий рівень альтруїзму, більш схильні активно допомагати іншим, що підтверджує соціальну спрямованість та бажання підтримувати інших людей у складних ситуаціях.

Також SRA демонструє значущі кореляції зі шкалами морального обґрунтування, зокрема зі шкалою «Моральна аргументація, орієнтована на взаємні інтереси» (M) — $r=0,298^{***}$ при $p<0,001$. Ці кореляції вказують на те, що респонденти, які частіше вчиняють альтруїстичні дії, мають схильність до врахування інтересів інших людей або прагнуть досягнення взаємної вигоди. А отже, отримані результати дають можливість констатувати, що альтруїстична поведінка не тільки відображає емоційні реакції, а й тісно пов'язана з раціональними моральними міркуваннями. На нашу думку, особистості, які звітують про альтруїзм, ймовірно, частіше розглядають наслідки своїх дій для інших і використовують це як основу для прийняття моральних рішень.

Встановлено статистично значущий кореляційний зв'язок між показниками SRA та самозвітом про альтруїзм (CPA) на рівні $r = 0,760^*$ при $p<0,001$, що свідчить про високий ступінь узгодженості між цими двома показниками. Отриманий результат дає підстави припустити, що респонденти, які декларують власну альтруїстичну поведінку, характеризуються також підвищеним рівнем усвідомлення та рефлексії щодо своїх просоціальних дій.

Також наявний прямий зв'язок між SRA і шкалою «Емпатія, орієнтована на інших», який є значущим на рівні $p<0,001$ ($r=0,312^{***}$), а також зі шкалою «Емпатія» на рівні $p<0,001$ ($r=0,279^{***}$). Цей результат підкреслює, що ті респонденти, які повідомляють про альтруїстичну поведінку, також мають високу емпатію, спрямовану на інших людей. Така емпатія є ключовим чинником, який мотивує альтруїстичні дії, оскільки вона дозволяє людині ставити себе на місце іншого і діяти відповідно до потреб оточуючих.

Окрім того, шкала SRA має значущу позитивну кореляцію зі шкалою «Надання допомоги» (HG) ($r=0,376^{***}$ при $p<0,001$). Це свідчить про те, що люди, які звітують про свою альтруїстичну поведінку, також більш активно допомагають іншим на практиці. Цей зв'язок вказує на те, що альтруїзм, зафіксований у самозвіті, відображає реальні дії респондентів, спрямовані на підтримку та допомогу іншим у їхніх потребах.

Взаємозв'язок між SRA і шкалою «Моральна мужність» (MC) є значущим на рівні $r=0,331^{***}$ при $p<0,001$. Отриманий показник свідчить про те, що особи, які декларують власну альтруїстичну поведінку, водночас характеризуються наявністю моральної мужності — здатності діяти відповідно до своїх моральних принципів навіть у ситуаціях ризику чи соціального тиску. Такий взаємозв'язок дає підстави стверджувати, що альтруїстична поведінка не зводиться лише до прагнення відповідати соціальним очікуванням або нормам, а ґрунтується на внутрішніх моральних переконаннях, які спонукають особистість діяти на користь інших навіть у складних чи потенційно небезпечних обставинах.

Також варто відзначити значущу кореляцію між SRA і шкалою «Альтруїстичне покарання» (PP) $r=0,303^{***}$ при $p<0,001$. Цей результат свідчить про те, що люди, які звітують про альтруїстичну поведінку, можуть бути схильні до вжиття заходів проти тих, хто

діє несправедливо або порушує соціальні норми, навіть, якщо це не приносить їм особистої вигоди. Це підкреслює їхню прихильність до справедливості і бажання підтримувати соціальний порядок через санкції, які, на їхню думку, є необхідними для підтримання моральних стандартів у суспільстві.

Значуща позитивна кореляція між шкалою «Соціальна відповідальність» (СВ) і шкалою «Емпатія, орієнтована на інших» ($r=0,500^{***}$ при $p<0,001$) підтверджує, що соціально відповідальні респонденти мають високу здатність до емпатії. Такі особистості не лише усвідомлюють свої обов'язки перед суспільством, а й глибоко переймаються емоційними станами та потребами інших людей. Вони більш схильні допомагати та підтримувати оточуючих. Водночас, обернений зв'язок із «Альтруїстичним покаранням» (РР) ($r=-0,175^{***}$ при $p<0,05$) вказує на те, що ці респонденти менш схильні до каральних дій щодо порушників соціальних норм. Вони, ймовірно, надають перевагу позитивним формам взаємодії, спрямованим на підтримку та зміцнення гармонії в суспільстві, а не на застосування санкцій.

Шкала ЕТ також має прямі виражені значущі взаємозв'язки зі шкалами «Моральна аргументація, орієнтована на інших» (М) ($r=0,366^{***}$ при $p<0,001$), «Емпатія, орієнтована на інших» ($p<0,001$, $r=0,412^{***}$ при $p<0,001$). Люди, які відчують високу емпатійну турботу, не лише активно залучаються до моральних міркувань, орієнтованих на інтереси інших, а й демонструють високу готовність до надання допомоги та підтримки оточуючих. Окрім того, їхнє занепокоєння може мотивувати до дій, спрямованих на виправлення несправедливості через альтруїстичні покарання, підкреслюючи їхню прихильність до підтримання соціальної справедливості та гармонії.

Також було виявлено, що шкала «Перспективне бачення» (ПБ) має прямі значущі взаємозв'язки зі шкалою «Емпатія, орієнтована на інших» ($r=0,412^{***}$ при $p<0,001$). Це свідчить про те, що респонденти з розвиненим перспективним мисленням мають високу здатність до емпатії, спрямованої на допомогу іншим. Водночас було виявлено обернений зв'язок між ПБ і шкалою «Корисність» ($r=-0,100^{***}$ при $p<0,001$), що вказує на те, що особи з перспективним баченням можуть бути менш орієнтовані на отримання особистої вигоди. Це може означати, що вони більше зосереджуються на моральних аспектах та довгострокових цілях, ніж на негайній користі. Шкала «Особистий дистрес» (ОД) також позитивно корелює зі шкалою «Емпатія» на ($r=0,273^{***}$ при $p<0,001$), підкреслюючи високу емоційну чутливість і схильність до співпереживання в таких респондентів.

Шкала «Моральна аргументація, орієнтована на інших» (О) має прямий значущий взаємозв'язок із шкалою «Моральна аргументація, орієнтована на взаємні інтереси» (М) ($r=0,417^{***}$ при $p<0,001$), шкалою «Емпатія, орієнтована на інших» ($r=0,577^{***}$ при $p<0,001$) та шкалою «Надання допомоги» (НГ) $p<0,001$ ($r=0,524^{***}$ при $p<0,001$). Отримані результати свідчать, що орієнтація особистості на інших у процесі морального міркування пов'язана не лише з урахуванням взаємних інтересів у соціальній взаємодії, а й із високим рівнем емпатійності. Водночас, значущі кореляції зі шкалами емпатії та готовності надавати допомогу дозволяють припустити, що особи з вираженою орієнтацією на інших у моральному судженні більш схильні до співпереживання та проявів просоціальної поведінки.

Також було виявлено прямий значущий взаємозв'язок між шкалою «Моральна аргументація, орієнтована на взаємні інтереси» (М) та із шкалою «Емпатія, орієнтована на інших» ($r=0,692^{***}$ при $p<0,001$), що вказує на тісний зв'язок між моральною аргументацією

і здатністю до емпатії. Шкала М має позитивну кореляцію зі шкалою «Надання допомоги» (HG) – $r=0,244^{***}$ на рівні $p<0,001$, що підкреслює схильність до активної підтримки інших.

Шкала «Самозвіт про альтруїзм» (CPA) має прямий значущий взаємозв'язок із шкалою «Надання допомоги» (HG) на рівні $p<0,001$ ($r=0,416^{***}$) та «Моральна мужність» (MC) на рівні $p<0,01$ ($r=0,269^{***}$). Отримані показники вказують на те, що особи, які активно звітують про свою альтруїстичну поведінку, також мають високу здатність до емпатії і готовність допомагати іншим. Їхня моральна мужність підкреслює готовність діяти відповідно до своїх принципів, навіть, у складних обставинах.

Шкала «Емпатія, орієнтована на інших» має обернений зв'язок із шкалою «Корисність» на рівні $p<0,001$ ($r=-0,397^{***}$), що свідчить про меншу орієнтованість на прагматичну вигоду респонденти з високим рівнем емпатії, спрямованої на інших. Водночас, ця шкала має прямий значущий зв'язок зі шкалою «Надання допомоги» (HG) на рівні $p<0,001$ ($r=0,309^{***}$), що підкреслює їхню схильність до активної підтримки інших.

Виявлено статистично значущі прямі взаємозв'язки між шкалою «Надання допомоги» (HG) та шкалою «Моральна мужність» (MC) ($r = 0,371^{***}$; $p < 0,001$), а також зі шкалою «Альтруїстичне покарання» (PP) ($r = 0,357^{***}$; $p < 0,001$). Водночас встановлено позитивний кореляційний зв'язок між шкалами «Моральна мужність» і «Альтруїстичне покарання» ($r = 0,573^{***}$; $p < 0,001$). Отримані результати дають підстави стверджувати, що респонденти, схильні до активного надання допомоги іншим, характеризуються вищим рівнем моральної стійкості та готовністю відстоювати власні моральні переконання навіть у складних обставинах. Такий взаємозв'язок свідчить, що просоціальна поведінка поєднується з готовністю брати відповідальність за підтримання соціальних норм, зокрема через схвалення санкцій щодо їх порушення. Високі показники моральної мужності та альтруїстичного покарання відображають орієнтацію респондентів на принципи справедливості. Узгодженість отриманих зв'язків є очікуваною, оскільки зазначені шкали належать до однієї методики, що додатково підтверджує її валідність і надійність.

Висновки

Отже, в результаті проведеного кореляційного аналізу були виявлені значущі взаємозв'язки між певними психологічними чинниками та альтруїстичною спрямованістю особистості дорослого віку. Зокрема, встановлено, що такі чинники, як «Моральна аргументація, орієнтована на інших і на взаємні інтереси», «Емпатія», «Надання допомоги», «Моральна мужність», «Альтруїстичне покарання» мають прямі взаємозв'язки з проявами альтруїстичної поведінки. Це свідчить про те, що респонденти, які демонструють високий рівень емпатії та моральної стійкості, частіше схильні до активної допомоги іншим, навіть, у складних і ризикованих обставинах. Зокрема, моральна мужність і готовність до альтруїстичного покарання вказують на те, що такі особи не тільки діють на користь інших, а й готові відстоювати моральні принципи, навіть, якщо це вимагає жорстких рішень.

Таким чином, ці чинники можуть бути складовими, що формують альтруїстичну спрямованість особистості дорослого віку, підсилюючи її здатність до соціально значущих дій.

Подальші наші дослідження стосуватимуться розробки комплексної програми розвитку альтруїстичної спрямованості особистості.

Література

1. Бойченко, М. (2025). Емпіричне дослідження психологічних особливостей чинників прояву альтруїстичної спрямованості особистості раннього дорослого віку. *Науковий часопис Українського державного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*, 27(72), 5-14. [https://doi.org/10.31392/udu-nc.series12.2025.27\(72\).01](https://doi.org/10.31392/udu-nc.series12.2025.27(72).01)
2. Борінштейн, Є.Р. (2022). Особливості емпіричних досліджень з проблеми «психологічні прояви альтруїзму у студентів». О.П. Саннікова (Ред.). *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми психології особистості: теорія, досвід, практика» (Одеса, 28–29 квітня 2022 р.)*, (с. 19-25). Одеса : ФОП Бєлий А. Є.
3. Воляннюк, А.М. (Уклад.). (2024). *Комплекс методик для діагностики проактивності особистості. Збірник завдань до самостійної роботи студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання (с. 4-8)*. Київ : НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського». Режим доступу: https://psy.kpi.ua/wp-content/uploads/2017/09/Komplex_metodik_Proaktivnist_compressed.pdf
4. Пляка, Л.В., & Огарь, С.В. (2016). *Психодіагностичний комплекс з вивчення особистості студента: практичний посібник* (с. 34-40). Харків: НФаУ.
5. Лемак, М. В., & Петрище, В. Ю. (2012). *Психологія для роботи: діагностичні методики* (2-ге вид., доп.) (с. 12–127). Ужгород : Видавництво Олександра Гаркуші.
6. Madsen, E.A., Tunney, R.J., Fieldman, G., Plotkin, H.C., Dunbar, R.I.M., Richardson, J.-M., & McFarland, D. (2007). Kinship and altruism: A cross-cultural experimental study. *British Journal of Psychology*, 98(2), 339-359. <https://doi.org/10.1348/000712606X129213>
7. Penner, L.A., Fritzsche, B.A., Craiger, J.P., & Freifeld, T.R. (1995). Measuring the prosocial personality. In J.N. Butcher & C.D. Spielberger (Eds.), *Advances in personality assessment* (Vol. 10), (pp. 147-163). Hillsdale, NJ : Lawrence Erlbaum Associates.
8. Rushton, J.P., Chrisjohn, R.D., & Fekken, G.C. (1981). The altruistic personality and the Self-Report Altruism Scale. *Personality and Individual Differences*, 2, 293-302. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(81\)90084-2](https://doi.org/10.1016/0191-8869(81)90084-2)
9. Windmann, S., Binder, L., & Schultze, M. (2021). Constructing the Facets of Altruistic Behaviors (FAB) Scale. *Social Psychology*, 52(5), 299-313. <https://doi.org/10.1027/1864-9335/a000460>

References

1. Boichenko, M. (2025). Empirychne doslidzhennia psykhologichnykh osoblyvostei chynnykiv proiavu altruistychnoi spriamovanosti osobystosti rannoho dorosloho viku [Empirical study of psychological characteristics of factors of altruistic orientation in early adulthood]. *Naukovyy chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriya 12. Psykhologichni nauky – Scientific Journal of Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University. Series 12. Psychological Sciences*, 27(72), 5-14. [https://doi.org/10.31392/udu-nc.series12.2025.27\(72\).01](https://doi.org/10.31392/udu-nc.series12.2025.27(72).01) [in Ukrainian].
2. Borinshtein, Ye.R. (2022). Osoblyvosti empirychnykh doslidzhen z problemy «psykhologichni proiavy altruizmu u studentiv» [Features of empirical research on the problem «psychological manifestations of altruism in students»]. In O.P. Sannikova (Ed.). *Proceedings from APPOTEP'22: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Aktualni problemy psykhologii osobystosti: teoriia, dosvid, praktyka» – All-Ukrainian scientific-practical*

- conference : «Current issues of personality psychology: theory, experience, practice» (Odesa, April 28–29, 2022). (pp. 19-25). Odesa : FOP Bielyi A.Ye [in Ukrainian].
3. Volianiuk, A.M. (Comp.). (2024). *Kompleks metodyk dlia diahnostryky proaktyvnosti osobystosti* [A set of methods for diagnosing personal proactivity]. *Zbirnyk zavdan do samostiinoi roboty studentiv usikh spetsialnestei dennoi ta zaochnoi form navchannia – Collection of tasks for independent work of students of all specialties in full-time and part-time study.* (pp. 4–8). Kyiv : NTUU «KPI im. Ihoria Sikorskoho». Retrieved from https://psy.kpi.ua/wp-content/uploads/2017/09/Komplex_metodik_Proaktivnist_compressed.pdf [in Ukrainian].
  4. Pliaka, L.V., & Ohar, S.V. (2016). *Psykhodiahnostychnyi kompleks z vyvchennia osobystosti studenta: praktychnyi posibnyk* [Psychodiagnostic complex for studying the student's personality: practical guide]. (pp. 34-40). Kharkiv : NFaU [in Ukrainian].
  5. Lemak, M.V., & Petryshche, V.Yu. (2012). *Psykhohohiia dlia roboty: diahnostychni metodyky – Psychology for work: diagnostic methods.* (2nd ed., expan.). (pp. 12-127). Uzhhorod : Vydavnytstvo Oleksandra Harkushi [in Ukrainian].
  6. Madsen, E.A., Tunney, R.J., Fieldman, G., Plotkin, H.C., Dunbar, R.I.M., Richardson, J.-M., & McFarland, D. (2007). Kinship and altruism: A cross-cultural experimental study. *British Journal of Psychology*, 98(2), 339-359. <https://doi.org/10.1348/000712606X129213>
  7. Penner, L.A., Fritzsche, B.A., Craiger, J.P., & Freifeld, T.R. (1995). Measuring the prosocial personality. In J.N. Butcher & C.D. Spielberger (Eds.), *Advances in personality assessment* (Vol. 10). (pp. 147-163). Hillsdale, NJ : Lawrence Erlbaum Associates.
  8. Rushton, J.P., Chrisjohn, R.D., & Fekken, G.C. (1981). The altruistic personality and the Self-Report Altruism Scale. *Personality and Individual Differences*, 2, 293-302. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(81\)90084-2](https://doi.org/10.1016/0191-8869(81)90084-2)
  9. Windmann, S., Binder, L., & Schultze, M. (2021). Constructing the Facets of Altruistic Behaviors (FAB) Scale. *Social Psychology*, 52(5), 299-313. <https://doi.org/10.1027/1864-9335/a000460>

**CHARACTERISTICS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN AN INDIVIDUAL'S
ALTRUISTIC ORIENTATION AND FACTORS INFLUENCING ITS DEVELOPMENT IN
EARLY ADULTHOOD**

Mykhailo Boichenko

Postgraduate Student of the Department of Psychology

Mykhailo Dragomanov State University of Ukraine

9, Pyrohov Str., Kyiv, Ukraine, 01601

mindful.ua@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4962-3789>

Abstract

The article focuses on identifying the characteristics of the relationship between an individual's altruistic orientation and the factors influencing its development in early adulthood. To achieve the aim and objectives of the study, Pearson's correlation coefficient was applied, which made it possible to identify and interpret the significance of the relationships examined. Significant positive relationships were found between a high level of altruistic orientation and (a) elevated social responsibility, whereby altruistic orientation is associated with a sense of duty to the society and a willingness to assume responsibility for social processes even under conditions of risk or societal pressure; (b) consideration of others' needs and interests in moral decision-making, where life situations are assessed in terms of how different actions may affect others and where individuals strive to achieve mutual benefit or act in the interests of social harmony, others' well-being, and the maintenance of fair social relationships in society; and (c) a high level of empathy and readiness to help others, including acting in accordance with one's moral principles even in challenging circumstances, as well as supporting social justice through the application of sanctions against norm violators to maintain social fairness and harmony. The identified significant relationships indicate that altruistic orientation in early adulthood is not merely a consequence of social desirability or external expectations but is also rooted in deeply held moral convictions that motivate individuals to act, even when such actions may be difficult or dangerous. Altruistically oriented individuals tend to show higher levels of empathic care, manifested in more profound concern for others. The findings suggest that the early-adult participants in the study demonstrate substantial potential for prosocial interaction aimed at the development of altruistic behavior; subsequent research will focus on the conditions under which this potential can be effectively realized.

Keywords: social responsibility, social justice, empathic care, moral decision-making, moral convictions, prosocial interaction, altruistic behavior

Подано 12.01.2026

Рекомендовано до друку 26.01.2026